9. huhtikuuta 2025
Kirjallinen asiantuntijalausunto
BIOS-tutkimusyksikkö

Eduskunnan talousvaliokunta

Asia: VNS 1/2025 vp Valtioneuvoston selonteko teollisuuspolitiikasta
https://www.eduskunta.fi/pdf/VNS+1/2025

Lausunnon pääsanomat:

- Teollisuuspolitiikalla on tärkeä rooli, kun tuotantojärjestelmiä uudistetaan ilmasto- ja ympäristötavoitteiden sekä kilpailukyky- ja turvallisuustavoitteiden saavuttamiseksi.
- Teollisuuspolitiikka vaatii suunnitelmallisuutta, koska valittavat politiikkakeinot vaihtelevat sektoreittain ja riippuvat tavoitteista. Erityisesti ilmasto- ja ympäristötavoitteiden näkökulmasta ratkaisevan energia- ja materiaintensiivisen teollisuuden (energia, metsä, metalli, kemia) uudistaminen vaatii erilaiset keinot kuin innovaatiot digi- ja puolijohdeteollisuudessa.
- Suunnitelmallisuus rakentaa luottamusta valittuihin linjoihin sekä julkisten ja yksityisten toimijoiden välille. Teollisuuspolitiikan sisällöllisistä linjoista täytyy käydä avointa tieteellistä ja julkista keskustelua.
- Teollisuuspolitiikkaa tukevaa tiedevetoista siirtymäsuunnittelua on jo käynnissä.

Valtioneuvoston selonteossa aivan oikein tunnistetaan teollisuuspolitiikan tärkeä rooli, kun tuotantojärjestelmiä uudistetaan ilmasto- ja ympäristötavoitteiden sekä kilpailukyky- ja turvallisuustavoitteiden saavuttamiseksi Suomessa ja EU:ssa. Ilmasto- ja ympäristötavoitteiden näkökulmasta tuotantojärjestelmien uudistaminen on ollut viime vuosina ja vuosikymmeninä liian hidasta, ja pikemminkin asteittaista kuin murrosmaista. Fossiilisten polttoaineiden laajamittaisesta käytöstä ja muiden luonnonvarojen liikakulutuksesta on nyt päästävä nopeutetusti eroon. Kilpailukyky- ja turvallisuushuolet entisestään lisäävät tarvetta aktiiviselle kansalliselle ja EU-tason teollisuuspolitiikalle – ja teollisuuspolitiikan on mielekkäästi saatava yhdistettyä nämä erilaiset tavoitteet.

Ennen kuin teollisuuspolitiikkaa voidaan konkreettisesti hahmottaa ja toteuttaa, on oltava visio tai suunnitelma muutospoluista, joita tavoitellaan. Polkujen on oltava realistisia ja houkuttelevia. Polut ja politiikkakeinot vaihtelevat sektoreittain.

Energia- ja materiaintensiivinen teollisuus (energia, metsä, metalli, kemia) on erityisen tärkeä ilmasto- ja ympäristötavoitteiden näkökulmasta, ja sen uudistaminen vaatii erilaiset keinot kuin esimerkiksi innovaatiot digi- ja puolijohdeteollisuudessa. Jälkimmäinen houkuttelee investointeja tutkimukseen ja tuotekehitykseen korkeiden potentiaalisten voittojen myötä. Energia- ja materiaintensiivisen teollisuuden uudistaminen taas lähtee enemmän materiaalisten välttämättömyyksien kautta: meillä ja muualla fossiilisista energia- ja raaka-ainesyötteistä on päästävä mahdollisimman pian eroon.

Toki on myös selvää, että Suomessa energia- ja materiaintensiivisen teollisuuden on oltava maailman ehdotonta huippua, jotta se säilyy jatkossakin kannattavana ja kilpailukykyisenä. Suhteellisen korkeapäästöisellä ja raaka-aineiden sivuvirtoja huolimattomasti kohtelevalla teollisuudella ei ole edellytyksiä pärjätä maailman logistiikkakeskuksia lähellä sijaitsevia suuria halpatuottajia vastaan.

Valmistavassa teollisuudessa järjestelmätason muutokset vaativat kaikilta toimijoilta ja infrastruktuurilta yhteensopivia, oikea-aikaisia muutoksia. Kansallisella tasolla myös kokonaismäärien on täsmättävä – esimerkiksi eri tuotantolaitosten vaatima sähkö, kestävästi saatavilla olevat luonnonvarat ja osaava työvoima.

Julkisten ja yksityisten toimijoiden on voitava nähdä, että niillä on riittävän laadukas ja yhteneväinen näkemys realistisista ja houkuttelevista tulevaisuuspoluista. Vain siten kukin toimija voi laskea sen varaan, että muut tekevät osansa. Ja koska teollisuuspolitiikka edellyttää kollektiivisia valintoja, sen taustalla olevista suunnitelmista on voitava käydä avointa tieteellistä ja julkista keskustelua. Muuten teollisuuspolitiikalta puuttuu julkinen oikeutus.

Tämänkaltainen laadukas tilanteen mukaan päivittyvä tietopohja ja avoin suunnitelmallisuus (versus tiettyjä intressiryhmiä palvelevat suunnitelmat tai sattumanvaraisuus) vaatii tiedevetoista siirtymäsuunnittelua. Onneksi suunnittelua jo tehdään esimerkiksi tiedepaneeleissa ja strategisen tutkimuksen rahoittamissa

tutkimuskonsortioissa. Myös teollisuuden oma suunnittelu on tärkeä osa jaetun tietopohjan rakentamista.

BIOS kokoaa hajallaan sijaitsevia suunnitteluprosesseja parhaillaan yhteen. *Industrial Foresight Studio* kokoaa ja syntetisoi eri tietolähteitä sekä kutsuu teollisuuden, työntekijöiden, tutkimuksen ja hallinnon edustajia fokusoituneeseen keskusteluun teollisuuden tulevaisuuspoluista. Jatkuvasti kumuloituva tietopohja mahdollistaa entistä paremman teollisuuspoliittisen koordinaation, joka palvelee sekä julkista päätöksentekoa että yksityistä strategiatyötä.

Kunnioittavasti,

BIOS-tutkimusyksikkö

Lisätietoja:
KTT, dosentti Paavo Järvensivu
paavo.jarvensivu@bios.fi
040-7378485

BIOS on itsenäinen monitieteinen tutkimusyksikkö, joka tutkii ympäristö- ja resurssitekijöiden vaikutuksia suomalaiseen yhteiskuntaan – talouteen, politiikkaan, kulttuuriin – ja kehittää päättäjien ennakointikykyä. BIOS pyrkii tutkimustyöllään tukemaan ekologisen jälleenrakennuksen edellytyksiä Suomessa ja maailmassa.